

FÜGGETLEN LAPOK

1867. 7-ik szám.

Kedd, oct. 15.

Előfizetési ár: egész évre 12 frt. félévre 6 frt. negyedévre 3 frt.
Beigattatási díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden beigattatásért
30 kr. — A „nyilt-tér”-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvtára, 3 korona-utca, 18. sz. a.) intézendők. — Bérmertelen levelek el nem fogadtaak.

Pest, october 14.

Magasztos, de nehéz a feiadat, melynek megoldását a lapok ezúlván tüzték ki hazánkban.

Eszméket tisztázni, elő- és balítéleteket leküzdeni, egymástól annyira elágazó nézeteket és véleményeket kiegyeztetni, tévfogásokat és ipepeket helyreírni, s ezek nyomán egy oly kat... közérzületet előteremteni, mely a lelkeket felülemelve a magánérdek szűkeblésén, azoknak kitartására és küzdelemre még akkor is elég erőt és bátorságot kölcsönözzön, midőn egy szebb jövő édes reményén kívül alig marad...

De hátráljunk-e azért? Feladjuk-e a tért, melyet elfoglaltunk? és feladjuk előbb, mielőtt még a nehézségekkel férfiasan szembeszálljunk vagy megküzdöttünk volna?

A jó ügynek előbb-több győzni kell, s mi tudjuk, mily hatalom rejlik az igazság szavában; ennek csak erőlyesen nyilatkozniuk kell, s a szemhályogok önkényt hullanak le, melyek oly sokszor még a legnemesebb szívekben is a tiszta látásban annyira akadályozzák.

E mellett ne higyük, hogy nálunk a katolikus név pusztá elnevezésé törpült! Sem a rationalismus, sem a materialismus eddig nálunk mélyebb gyökeret nem verhetett. Nekünk practikus igazságok kellenek, melyek megemészthetők s gyümölcsözők is legyenek, s ha már vallásra van szükségünk, mi nélkül sem egyesek, sem társadalmak el nem lehetnek, az másféle nem lehet, mint a mely pozitív isteni institúción alapzik. Minden más üres szó és elmec-ábránd, minek az életre semmi, legalább üdvös hatása nem lehet... Értik is ezt hitfeleink, s azért csudálni nem lehet, ha a vallásos érzet a milliók roppant többségében még mindig él, s csak a hamvadozó szikrát kell feléleszteni, hogy az a hitbuzgalom nemes lángjaiban törjön ki, boldogítva egyeseket szintugy mint egész népeket.

A baj oka máshol fekszik és máshol is keresendő; gyökerét ez a félrevezetett közvéleményben találja. Tudjuk mily sötét színben festett több évtizedek óta a katolikus egyház még hazánkban is. Meglehet, noha mi nem állítjuk, hogy ennek meggyökeresítésére itt és amott

is történtek ballépések, követték az elhibák, annyi azonban kétségtelen, hogy a magyar ember de hogy adná föl azon reputációját, hogy ő a haladás embere, a szabadság bősé, az alkotmányosság megtestesült föl-kent bajnoka. Hogy csatlakozzék tehát ezek-nél fogva egy oly institúción védelmére másokhoz, melyről nyíltan állítatik, hogy az folytonos anachronismus az emberi fejlődésnek és haladásnak; mely oly rendet alapít meg, mely az emberi társadalom lét-alapjaival ellentétes fölfevésekből indul ki; mely csak a hatalommal szeret szövetségzni a népjogok elnyomására, és a szabadság szemében örökös szalka, melyet minden körülményben meg kell tartani magából az emberiség kebeléből is ki kellene irtani!

Nyíltan kimondhatjuk ugyan, hogy mind ez rosakaratu régről melyet a katolikus egyház közei két évezredes élete hazudtol meg. Mert hisz azon áldások, miket ma a kereszténységnek szeretnek tulajdonítani, ezen egyházra esnek vissza, mely nélkül maga a kereszténység sem léphet soha életbe, marad nagyszerű elvont eszme, test és élet nélkül, s kétségkívül el is tűnik a világ színéről a nélkül, hogy hátra hagyja azon nagyszerű műveket, mik oly boldogítólag hatnak még ma is az emberiségre s fognak hatni mind végig!

Különböben ha kisé registrálnunk is szabad, nem ezen egyház volt e,

mely az emberiség közjogát első kiáltotta ki s a testvériséget megalapította kebelében?

mely gyökerében törte meg az absolutismust, midőn a lelkekben a hatalmat a világitól végkép elkülönözte, teljes kifejezést kölcsönözvén ennek a pápaság önállóságában és függetlenségében?

mely a vallás és lelkiismeret szabadságát vértanui hős halálában oly világosan s kézzelfoghatólag hirdette sőt ma is hirdeti?

mely a népjogok első lendületet adott az által is, hogy a pápák és püspökök szabad választásában hűveinek oly jelentékeny befolyást engedett?

mely számos szinait által az alkotmányos élet iránt ébresztett eszmét és kölcsönözött annak formát?

mely keblében első valósítá meg a törvények előtt a joggyenlőséget?

mely az igazság kiszolgáltatásában a fokozatos felelősségeknek első adott kellő értelmet és érvényt saját forrmaiban?

mely a köziskolákat egymaga hozta életre s ez által a nép szellemi erkölcsi mivelődésének első vetette meg alapját?

mely a tudományt minden ágában annyira pártolta, a klasszikai műveltséget a végenyészettől megmentette az utókor szá-

mára s a művészetet oly fokra emelte, midőn az annak előtte soha nem állott, mert nem is állhatott, mivel hiányoztak neki azon magasztos eszmék, miknek hű kinyomata kölcsönözi a keresztény művészetnek ama báj és kenetséget, mi még a vadabb lelkekre is oly nagy hatással szokott lenni?

Mondhatnánk e tekintetben még sokkal többet is el; de ennyi is elég, még csak azt jegyezve meg; mennyire bámúlta és pírulna a mai félrevezetett liberalismus, ha azon szabadság eszméket és nézeteket, miket az újabb kor megannyi dicső vívmányainak tekintetűleg s megalapítva találna a szent atyák commentárjaiban, a scholasticusok műveiben s általán azon közép es kesőbb kori hittudósok munkáiban, kik a jogról s a keresztény erkölcsi törvényekről oly sokat és teljesen írtak.

Hasztalan azonban; mind ezek ellenére is tartja még magát ama tévnyezet és vélemény, mely oly mélyen sérti a katolikus egyházat s annyira nemes kebelt, ha végkép nem idegenített is el tőle, de annyira távol tart; — ezzel kell tehát szemben szállani, és az ellenkezőt a kath. egyház hitelveiből, institúcióiból törekvéseiből stb. kimutatni — csak így lehet, hogy a közvélemény tisztuland s katolikus hitfeleink gyengébbjei sem fognak szégyenelni a világ szemében is bátran ki mondani azt: kik ők? Szint fognak vallani és sorakozni velünk azon nagy harez szerencsés kivívására, mit szintugy az egyház, mikép önmagunk sőt a társadalom magasabb érdekei is oly hangosan követelnek tőlünk ma részökre!

Ha ide jutunk, feladatunk szerencsésen megoldva lesz; a nehézségek önkényt fognak elenyészni s virágozni az, mit felvirágoztatni szívünk legnemesebb vágya, törekvéseink végeztélja: a közösen szeretett hazá és egyház!

Bécs október 12.

Gratulálom kell szívből önöknek. Október 10-ike a képviselőházban fényes nap volt, önök pedig jegyezték fel aranynapjaik közé. Ismerik e valóságokkal önöknek el eljárás ki-számíthatlan horderejét? azt, hogy itteni pénzkö-rökben mennyire imponál e viselet, azt önök nem láthatják, de mi itt tanni vagyunk.

Magyarország, mely felől semmit sem tettek fel kevésbé mint fizetési hajlamot, melynek ellen-szenve minden ellen, mi rá nézve teher, közmondá-sos, melyről ismeretes és történeti ama: vitam et sanguinem, sed avenam non.

Ezen ország, hol beruházási s szükségére parancsolja, kölcsönök pártvita nélkül megszavazza! Tudják e önök, mit tesz a külföldön s nálunk pénz dologban a pártoknak elémülni?

Ez föllet teti Magyarország jövőnd hitelére, mint isten tudja, mi kedvező nagy esemény.

Csak később fogják az országban e nap követ-kezményeit érezni, mely csalhatatlan abban fog nyilvánulni, hogy tőkék aggály nélkül bizalomtel-jesen fognak fordulni oly ország felé, melynek tör-vényhozása a józan beruházások előtt még pártne-zeteit is elfeledi; mely miniszterének megadja a le-hető erkölcsi súlyt ott, hol javára külföldiekkel ope-rálni kell.

Önök ebben a jövőndöt hódították meg. Nem volt e igazam minapi levelemben: Önök-kel szerencse jár, adna az ég, legyen állandó. Gratulálók önöknek.

Bizalom-nyilvánítások.

II.

Igyekezünk közelebről kifejezni azon különbséget, mi a sympathia s bizalom nyil-vánítás közt létezik.

De bár egyiket, bár másikat tegye egyén egyén iránt, ennek igen csekély jelentősége van, politikai jelentőséget pedig épen csak valamely személyiség magas állása adhat.

De a szönyegen most hatóságok biza-lom nyilvánítása van, s ennek politi-kai jelentőségéről van szó.

Az egész világ fogalmában bizalom-nyil-vánításnak nincs más értelme, mint az, hogy mi annak, kinek bizalmunkat nyilvánítnak, elveit osztjuk, törekvéseit helye-seljük s magunkévá tesszük.

E bizalom-nyilvánítás, mely Va-czon még képviselői választással is nyert magasabb érvényt, hogy más értelmű nem lehet, ám lássuk Kossuth leveléből, melyet ő maga a választás miatt a váczia-k-hoz írt:

„E választás tényéből — így szól ő — lehetetlen volt a multra nézve megnyugta-tást, a jövőre nézve bátorítást, a végskerre nézve biztató reményt nem merítenem.”

„A váczai választásnak — így szól to-vább — értelme csak is az lehet, hogy né-zeteimmel egyetértének s közéletem politi-kai irányában s elveiben saját politi-kai irányukat s elveiket ismerik fel.”

„Ez hazánk érdekeire nézve igen ked-vező befolyást gyakorolhat még a külföl-dön is.”

„A jelenségek közt, melyek ez irányban nyilvánulni kezdenek, (és itt világosan a maga iránti bizalom nyilvánításokat érti) nem utolsó fontossággal bír a váczai választás, minthogy annyit bizonyít, hogy a hi-resztelt megelegetés nem általános Magyar-országban, s a politikai irány melylyel csekély nevem azonosítva van,

TÁRCZA.

Történelmi tanulmányok. DEÁK vagy KOSSUTH.

Midőn az 1848-ki korszak történetének egy szakaszát megírni készülttem, hogy ezt tesselem, az előzőtt idő rajzát fővonásaiban nem mellöz-hettem.

E nélkül az események kényszerű fejlődésé-nek összefüggése homályban marad, s épen azt nem bírjuk a leírásban felismerni, a mi tanúságos.

Történeti nagy események a történelmi szük-ségesség folyományai. Csak a megelőzőtt idő viszo-nyainak helyes constatirozása vehet világot az események későbbi folyamára, s teszi megért-hetővé.

Az előzőtt idők esetelésében az 1848-ik évi augustusi emlékirat elemzéséig jutottam, midőn Kossuth újabb fellépése a megalkotott 1867-ki törvények ellen — meglepett. E meglepetés tárgya sokkal fontosabb történelmi epizód, hogy sem azt feltogni elmulasztathatnám.

Azonnal előttem állt az események történelmi kapasa, mely napjainkat a multtal összefűzi.

Minél tovább halad a történelmi fejlődés, mi-nél inkább fejteznek ki következtéseikben a mult idők teteményei a jövő homályából, annál világo-sabban látunk, annál bátrabban ítélnünk, csak az összefüggés fonatát ne ejtsük el.

Történelmet csak a kortársak falsificálhatnak egymás számára. Az utókor, melynek a történelem nem eszköz pártczélra, de elfogulatlan fűrkészet az okulásra, félrevezetni nem lehet.

A jövő történetét nem adaték embernek meg-

írni, igen ritkán még a jelenét is, csak a távol multra vagyunk illetékesek.

De ha mégis eszünkbe jut korunk történelmé-nek leírását merényleni, csak úgy lehetünk az utó-kornak némi segítségére, ha lelkünkben elszállunk a jövő nagy távolába, s oly magaslatokon, hova anyag nem jutath, keressünk szabadulást az elfo-gultság mindazon földi ragadványaitól, mi korunk benyomásaiból ránk tapad, s mitől megválnunk oly igen nehéz.

Emelkedjünk percekéig e magaslatokra, s fus-sunk végig hazánk történelmének másfél századán, hogy megállapodhassunk korunk utolsó négy évti-zedénél.

Napjainkban annyi hivatkozás történik a szathmári békére és az utolsó Rákóczyra.

Rákóczy bukásának történelmi jelentősége egészen más, mint mit mi annak napjainkban tu-lajdonítunk.

Benne s e hadjáratban törtétt meg a közép-kori feudalszisztem uralma. Ő e rendszer utolsó leventéje hazánk történetében. Az angol, francia, német történetben ennek képmásait találjuk.

A nép mindenütt annyi költőiséggel és kegye-lettel veszi körül emlékeit, mint nálunk Rákóc-zyét még ma is, pedig az ő megtörésök romjain kezd épülni a sajátképi népszabadság mindenütt.

Rákóczy diaetáliter proscribáltot. E tényben szakít a nemzet végkép a feudalsziszter-rel. A nagy feudumok fejedelmi birtokosai benne dőlnek ki, s ez rekészti be az olygarchikus harezok láncsorát hazánkban.

Alig történik ez 1715-ben, eléáll mint az újabb alakulás szükséges folyománya: a sanctio pragmatica, a birodalmi egység és szathmálanság törvényesítése, mely alapnak csak mel-lékes corollariuma a leányági örökösödés.

Ezen actusban constatirozatik törvényben is a keleti birodalom alakulása.

Alapját találjuk a mohácsi vészben, mely után

hazánk I. Ferdinand uralkodásában Auszriához csatlakozik, s 190 év múlva a feudalszisz meg-törésével e csatlakozást állandóvá, szilárdá, válhat lanná teszi és törvényesíti is.

Ezentul két eszme szellemi befolyása alatt történnek hazánkban a fejlődések.

A feudalszisz meg-törése tört nyit a hatósági élet szabadabb fejlődésének, s ez idő ntán látszik rendszeresebben alakulni a municipalis-mus. Ez ismét hat közvetlen a felsőbb kormány-újabb s szabatosabb alakulására, s formálja magát a dicasterialis kormányrendszer: a helytartó ta-nács és magyar kancellária.

Mig a magyar önállósági életörökés, mely magának a sanctio pragmatikában is biztosítást szerez, a hazában benn alakítólóg működik, addig a birodalom e g y s e g e n e k eszméje, mely törvé-nyesíteték, eléállítja Bécsben a rendszeres köz-pontositás működését.

S ez időttől küzd állami fejlődésünkben, e két ellentétes erő, mely mindenké magának életet s ér-vényt keres, és az idő s körülméyek szerint de-componáló hatását a másikkal éreteti, s folytonos működését a béktületek és új harezok küzdeleiben tünteti föl.

II. József vasakarata túlsúlyra emeli a köz-pontositás elvét a birodalomban. Szerencsénk-re a politikai egység eszméit átviszi a nemzetiségi ügyekre is, s a természetesen keltett erős visszaha-tásban megtörök mindkettőt.

Utóda II. Leopold megköti a kibéktülést az 1797-ki törvényekben, mely a magyar nemzet al-kotmányát helyreállítja.

Utóda I. Ferencz alig pihen ki a francia forradalom okozta nagy rázkódásokat, hogy a bi-rodalmat, melynek nevéit is megcseseréli, a nagyha-talom azon fényes állásán, hova az a bécsi con-gressus által helyezkedett, fenntarthatassa, az összes birodalom pénz és haderejét organizálni indul.

Itt titkózik a magyar alkotmány szabványai-

ba, s azokat erőhatalommal félretolja 1823 ban De már ekkor a hatóságok megerősödvé áll nak, s a bécsi kormány kényszerítve látja magát az országgyűlést, mely 1812 óta szünetelt, 1825 ben összehívni, s végkép egy új békekötésben e n g e d n i.

Be kell ismerünk, hogy valamint minket az életöztön az önállóság centrifugál irányába vitt természetesen, úgy a birodalmat épen ezen életöztön sodorta ellenállhatlanul a központo-sítás centripetál irányai felé. E két erő termé-szetes, kényszerű küzdelme s a gyakori békeköté-sek jelzik ez időszakot, fejtik a nemzeti erő s biro-dalmi lét tudalmát, s viték oda ügyintéző politikai s társadalmi fejlődésünkben és a mivelődésben, hol az ma áll.

A nép fogalmaiban tehát ép úgy létezhetik egy bécsi Camarilla képe, mint Bécsben csalhatla-nul léteztet mindíg magyar conspiratorok, politikai szakadárók képzelme.

De a történelemnek mélyebb alapokra kell le-szállni, s az alapeszmék mozgató erejét felkeresni s nem téveszteni össze a gőz erejét a hajtó kerék-ke, mely a meglevő mozgásnak lendületet adhat, de maga nem mozdít meg semmit.

És itt értük el a 1827-ik évet történelmünkben mely napjainkat épen 40 évvel előtte, meg, és evvel eljutottunk:

Korunk történelméhez is!

Nincs a magyar történelemben 40 év, mely ko-runk e négy évtizedével közel is mérközhetheték. Nincs korszak, mely eseményekben du-sabb, áldo-zatokban meglepőbb, következményeiben végzete-sebb, lefolyásában érdekesebb volna ezer év óta.

E kurta korszakban találjuk a legszebb hala-dást szellemi mivelődésünk utain. A tudomány iro-dalom meghonosul, a művészet első kísérleteit te-tszí E kor tehetségeiben productív volt mint — egyik sem előtte.

Table with 2 columns: 'Tartva' and 'Arany'. It lists various items and their corresponding gold prices in Hungarian forints and kreuzers.

még nincs száműzve a nép szívéből: ez hiszem döntővé válik.

„Köszönöm a váci kerület választóinak hogy ily határozott alakban kívánták kifejezést adni a gazdaságunknak azon politikai irányhoz és elvekhez, melyeknek életben szentelve van.”

Ezek Kossuth szavai a váciakhoz, melyeknek épen nem hibájuk az, hogy ne volnának világosak és érthetők mindenkinek.

De hát mi az a mult, mire nézve őt megnyugtatta e tüntetés? ezt kiki tudja (1849. april 14-ke.)

És mi a jövő, melyre e bizalom bátoritást ad?

Ezt Kossuth maga elég elmagyarázhatlan de ép oly fontolatlan öszinteséggel ugyanazon levelében kimondja, midőn állami létünk két sarkalatos elvét támadja meg:

az ismert incompatibilitási nyilatkozatban.

és mert az ausztrálai szorosabb kapcsolatot nemcsak rosszalja, de a nemzeti öngyilkossággal határosnak ítéli.

Lehet-e már most a forradalom elvét szabatosabban forauulázní? kérdehetjük minden épagyú embertől?

S mi valóban sajnáljuk a jó váci választókat, mert nemcsak feltesszük, de megvagyunk melyen győződvé hogy ilyes valami a váci választóknak eszeágában sem fordulhatott meg.

De ha volna is valaki, ki ilyesmire gondolhatna, nem hisszük oly örültnek, hogy ilyesmit kifejezni is akarjon, s magát ok és czél nélkül bajba akarna keverni.

Mert annyit csak feltehet minden józan ember a világon, hogy nincs oly nyomorult állam, mely consistentiájának alapjait ily elidenter megtámadni ne engedje, és az ellent provocaló tüntetéseket eltűrjön szó és beavatkozás nélkül.

Hogy valaki forradalmat csináljon, erre van eset, s van példa, de hogy valaki forradalmat, melyet csinálni nem akar, magára vegyen és dobra üssön, erre józan agyú ember nem gondolhat.

Ennek való aztán igazán a Lunatic Asylum.

Hogy a belügyministerium ezen egész bizalomnyilvánítási hetvenkedést nem vette komolyan, és evidensnek látta, miszerint a nagy szám nem bírhat e cselekvés politikai jelentőségének tudalmával, ezt csak méltányolni kell.

De annál feltűnőbb, midőn hatóságok végzésileg nyújtanak ilyesekre újabb felhátoritást.

Itt pedig ismét kénytelenek vagyunk Pest megye oct 9-ki jegyzőkönyvére vissza tekinteni, hol ez mondatik:

„A bizalomnyilvánítás közvélemény eredménye, erkölcsi jog — közjogi beszámítás alá nem vonható.”

A mellett, hogy közjogi beszámítást senki nem érthet meg, szerencsétlen doctrina az, mely erkölcsi jognak nyilvánítja a bizalom kifejezését akkor is, ha ez a status alapjait támadja meg.

S bizony szép köszönet a sympathiákért, annyi embert bajba keverni.

Szép politika a hatóságtól a belügyministerium útjába nehézségeket akkor gördeni, mikor helyes tapintattal ily evidens dolgokat a sajtóvétség vonalán túl nem viszen, s személyes felelőség helyett, mi a hatóság consistentiájára volna veszélyes, csak a jegyzőkönyv megsemmisítését kívánja polgári úton.

A ministerium hazafisága épen abban áll, semmi ingerkedések által magát nem engedni sodortatni oly lépések felé, melyek nem az ingerkedők becses személyét, de a hatóságok lételet fenyegetnék, s beelégedni ilyeseknél a Lunatic Asylum megérdemelt bélyegével, mely azoknak méltó bábera, kik a hatóságokat ilyesekre vezetik.

Az ipar és a törvényhozás

MAGYARORSZÁGON.

V.

Az iparszabadság a mondott e léggé szembezőkő előnyök mellett a szabadversenynek tág tért nyit, a szabad verseny pedig a mindinkább növekedő tökéletességnek hatalmas eszköze, most már az iparos kényszerítve lesz — miután ezéhek nem biztosítják kenyérkeresetét — jó, olcsó és tartós árú által a fogyasztót, a vevőt a maga részére hódítani, s e törekvés a közönségnek használ, mert jó termékeket kap, maga az iparosnak is, mert azon meggyőződésben élhet, miszerint a szorgalom, ha más akadályok nem nyomják el, mindig diadalmasodik. Az iparszabadság által új tere nyílik a tökélethez; a tökéletesség eddig talán hol tan hevertette pénzt, vagy sokszor improductív kiadásokat tett; az iparszabadság mellett ezer meg ezer vállalatot nyithat; feles pénzt a körülmenyekhez képest más és más ipartermékek előállítására fordíthatja, ma mint szabó, holnap mint timár, holnapint mint téglavető stb szerepel, mert az iparszabadság mellett kiki gyakorolhat, s pedig tetszése szerint való ipart. Különösen jótékony mindazáltal az iparszabadság azon körülménytel fogva, mert az egyéni önállóság megállapítására hatalmas eszköz. Meddig fáradság e czérendszer alatt a legény, míg mesterré avatják? addig pedig a mester szeszélyétől függ, a mester bármikor elcsaphatja legényét, bármikor kereset-nélkülivé teheti őt, ily állapot azonban nem lehet azonos az önállósággal. Ily körülmények közt a házasság megalapítása nem lehetséges. Miként is alapíthatna a legény család, miként gondoskodhatnék felesége eltartásáról, mikor még maga sem bizonyos arra nézve, hogy önmagát láthatja-e el mindig a kellő szükségletekkel. Az iparszabadság tehát a házasság élet megállapítását, s ezzel karöltve a népesedés előmozdítását lehetségesíti, s így politikai szempontokból is felelte tanácsos.

Látuk azonban futólag az iparszabadság eleneinek e rendszer ellen felhozott állításait, s vizsgáljuk meg mindjárt, mennyiben alapsanak azok. Hogy az iparszabadság uralma alatt a nagy fogasztó közönség nincs biztosítva a mesterek ilyesége iránt — míg a czérendszer a mestertől s egyéb intézkedései által gondoskodott arról, hogy minden mester saját kézültvét ismerje, az oly állítás, melynek indokolatlan voltát már egy előbbi cikkünkben láttuk. Miután mindenki lehet iparos, az iparszabadság uralma alatt — mondják jó barátaink — úgy csakhamar oly tetemes számú ipar-

rossal fog a társadalom alkalmaztatni, hogy az iparosok tönkre fognak jutni; — ez is oly állítás mely nem igen állja meg a bírálatot; az ember jól megszokta fontolni, ha életpályát választ, s főképp ha vagyónak kárveszélyzetéséről van szó, mily lépést tesz, s így az emberi természet benső minóltával sem fér össze, hogy még akkor is, midőn látja, miszerint valamilyen helyen már is nagyon sok a kézültves, még akkor is ugyanazon nemű kézültve adná magát, s így kenyérkeresetétől foszszna meg önmagát. Fontosabb az említett ellenvetésekkel azon állítás, hogy az iparszabadság elszigeteli az egyes kézültvest, egészen magára hagyatott lesz, míg a czérendszer alatt a czéhek támogatták és segítették az egyes czéhtagot, s e rendszer alatt az egyes iparos a czéhekben mint kész révpártot talál, melybe szükség esetén visszavonhatta magát. Tagadni nem lehet, hogy ezen elszigetelés, az önmagára hagyatás bekövetkezik az iparszabadság mellett, ámde, ki tiltja meg az iparosoknak, hogy önmaguk felegelésére, nyers anyagok bevásárlása, szellemi életük felvirágzása, s más egyéb czélok elérése végett ne egyesüljenek; — ott az associatio hatalmas eszköze, mely mindenesetre szűkebbül eszköz a társadalmi bajok, különösen a gazdagság és szegénység közötti nagy különbség elhárítására. Természetes, hogy az iparszabadság meghousitására, a czérendszer megszüntetésénél mindig lesz bizonyos idő, melyben a czérendszer által eddig legezett iparosok váltástgot állanak ki, s mely váltás alatt tán egyik másik tönkre jut; — de ez a dolog rendje, mert gróf Széchenyi Hitel című munkájában említette már „hogy minden változásra, legyen az legújzanabb, fog minden bizonynyal valami zavar, erisis bekövetkezni, s ezt kiállani mindenki nem akarja vagy nem tudja, s kétséget nem szenved, hogy az átváltoztatási időszakban minden rendetlenebbit forog, mint azelőtt, s hogy így azok, kik előre combinálni nem tudnak megjednek, s minekelőtte szebb rend helyre állott volna, már a kezdeti felhagynak s magokat régi helyzetekben még jobban leszegezék.”

A törvényhozás működése.

A főrendiház oct. 12-iki ülésben öt tagu: gr. Cziráky János, Bonnáz Sándor plis pök, Stankovszky Imre főispán, Révay Simon főispán s b. Wenckheim László urakból álló bizottmány választott, mely a vasut kölcsönt illető törvényjavaslat dolgában a ház elé véleményezést terjeszszén.

Ugyanezen ház tegnap, azaz oct. 14-ken d. e. fél tizenkét órakor tartott ülésében az említett bizottmány jelentést tett a vasuti kölcsönnek az alsóház által már elfogadott törvényjavaslata felett. A bizottmány ajánlja a szóban levő kölcsönnek elfogadását, minek folytán és miután a pénzügyminister ezen kölcsönnek előnyeit kiemelte, a ház az érintett törvényjavaslatot egyhangulag elfogadta.

Ugyanez ülésben megválasztott b. Apor Sándor halála folytán megüresedett jegyzői helyre b. Nyáry Gyula — 50 szavazó közül 48 szavazattal.

A képviselőház oct. 12-iki ülésében megtörtént a végleges szavazás a vasut-kölcsönről szóló törvényjavaslat felett s ugyan ekkor a következő képviselők igazoltattak: Berde Móza, Stojakovicz Sándor, Gull József, Noszlópy Antal, Halmosy Endre, Pappfaly Konstantin, b. Majthényi József és Papp Máté.

A birodalmi tanács oct. 11-iki ülésében Mühlfeld indokolja a concordatum eltörlésére vonatkozó javaslatot: „Kezdetől óta, ugymond, nem követett a ház helyes utat. A concordatumnak a püspöki adresse ellenében különös törvények által való eltörlése bátoratlanságnak volna bélyegezhető. A concordatum nem államszerződés, hanem csak államtörvény, melyet törvényhozás útján meg is lehet változtatni. Alaplatan az adresse-nak azon állítása, hogy a concordatum a koronát semmi jogában meg nem rövidítette. Vallás nem szorul szerződésre és a kath. egyház számalomra méltó, ha csupán a concordatum által állhat fenn. — E javaslat a hitvallási bizottsághoz tétett fát.

Az urak házának október 10-iki ülésében a jogi-politikai-és pénzügyi bizottságok 9—9 tagja megválasztott. A jogi bizottsághoz a fenytető perrendtartás 1205-nak megváltoztatására vonatkozó törvényjavaslat, az ab instantia felmentés megszintetésére vonatkozó törvény és a büntető novella —, a politikai bizottsághoz az egyesülési jogot illető törvényjavaslat —, a pénzügyi bizottsághoz az újéplétek, újraépitések és hozzáépitések adómentességét illető törvény utasított.

A legközelebbi gyűlés keddre október 15-én van kitűzve, melynek tárgyát az államtitelések 12 tagjának megválasztása képezendi, és alkalmitlag az addig beérkező bizottsági munkálatok.

Az alsóház okt. 11-iki ülésében Skene referens és a pénzügyi minister közt élénk vita támadt a magyar pénzügyi contocorrent tárgyában. Skene ez ügyben Magyarországra nézve kedvezést lát a lajtántuli rész rovására. Becke ezen állítást tartatatlanságát mutatja ki. A pénzügyi minister leg-

közelebbre előterjesztést ígért a pálinkaadó-törvény tárgyában

A hitvallási bizottságnak az iskolaügyre vonatkozó javálatában ki van jelenteve, hogy „az iskola az egyháztól elválasztassék. Az iskolának rendeltetése minden állampolgárt oktatni. Az egyház vallási egyesület, mely az államnak elismerését és őltalmát igényli, míg az iskola szükségessége minden állampolgárra nézve, valláskülönbség nélkül egy és ugyanaz. A különböző vallásfelekezetek hívei egy és ugyanazon iskolában tanulhatják azt, a mire szükségek van, vallási tekintet nélkül.

Iskola és egyház az állam őltama alatt egymás mellett megállhat, sőt meg is kell állnia, és egymásnak barátságos kezezt nyújtani. Az állam soha sem engedheti meg, hogy a nevelés és oktatás igen nagy fontossággal vezetés és fellégyelése oly tekintély hatalmában legyen, mely kijelenti, hogy szabályait nem az államtól fogadja el. Az államnak törvényhozó hatalma nem korlátozthatik külső hatalom által. Az állam az egyháztól függetlenségét is követeli minden világi tudományban. Egyik felekezetenek a másik fölötti felsőbbségére semmi jogos ok nincs.

Mint hogy az abszolút kormány által birodalmi törvényül kihirdetett concordatum határozatai miatt az országgyűlések nem érvényesíthetik hatáskörüket az iskolaiügyekben: a concordatum alkotmányos birodalmi törvény által töröltessék el. A mi abszolút kormány alatt történt, nem lehet minden következő időre és körülményre nézve irányadó. — Maga az alkotmány a kormányformának gyökeres változtatása. A mit az abszolutismus létrehozott, nem állíthatjuk örök időkre alkotmányos államtörvényhozásnak ellenébe. A fel nem adható tanszabadság jogát soha jogosan fel nem lehet áldozni; vagy valamely idegen hatalomnak vagy egyházi közönségnek tekintélyétől függővé tenni.

A házassági törvényt illetőleg kijelenti, „hogy katholikus házasságokban a polgári törvényhozás és törvénykezés visszaállítása nemcsak égető szükség és általános óhajtaása a népnek, hanem a tárgyalás alatt levő államtörvényeknek is szükséges következtése, melyek minden törvénykezési jogot az államnak tulajdonitának és az egyházaknak és vallási társulatoknak államhatalom alá helyezését kimondják, a vallás- és lelkiismeretszabadságot megadják és egyházi dolgokban minden kényszer kizárnak. A katholikusoknak polgári emancipatiója házassági ügyekben strögős és visszautasíthatlan parancs.”

A kormány működése.

Vallás- és közoktatási ministerium. B. Eötvös új tanterve — mint egész — még ma is ismeretlen, s attól tartunk, hogy még soká ismeretlen marad előtűnk.

Azaz, nem tartunk tőle, hanem inkább rövidetes tapasztalásnak vesszük azon körülményt, hogy még mindig nem publicáltott.

Hátha a minister ur, látván azt, hogy épen ezen szerencsétlen tanterv miatt minden oldalról, még legnagyobb tiszteltől is — a kik közé magunk is tartozunk — megtámadatik, holott tudunkkal eddig senki sem találkozott, ki hazafini kötelekességnek, vagy legalább opportunus dolgoknak tartotta volna, ezen tanterv védelmére nyilvánosan a sikra kilépni, ha — mondjuk — ezen tapasztalás birta a minister urat arra, hogy közpánszadai tantervet egyelőre közre ne bocsássa, az egész dolgot meg egyszer alapos tanulmányozása tárgyává tegye!

Ha ezen oknál fogva késik a „tanterv“ olyanira várt közzététele, akkor — a minister urnak csak gratulálnunk lehet.

És mert ezt himni akarjuk, örömmel nyulunk újra tollunkhoz, s folytatjuk bíráló észrevételeink ezen beszéd felett, melyben a minister ur közpánszadai új tantervének alapvonalaít vázolta.

„A gymnasium feladása: a növendékeket az egyetemre támpályára előkészíteni.“ Ezek a minister szavai.

Ezen szavak képezték Thun gymnasiumi tantervének vezér eszméjét, kiindulási pontját is.

És ime ezen vezérrel, ezen kiindulási pont, — legülább nálunk, Magyarországon — nem helyes.

Ugyanis az eddigi statistikai kimutatásokból kitűnik, hogy nálunk a gymnasiumba belépett ifjuságnak csak mintegy 30 százaléka jön az egyetemre, mi mellett a többi, azaz 70 százaléka időközben a gyakorlati élet terére lép.

Ha tehát nálunk a gymnasiumnak ezentul is más feladata nem volna, mint „a növendékeket az egyetemre előkészíteni“, akkor hasonlitaná egy oly gépezethez, melynél a beléfeletett tökének 70 szátolija — veszendőbe megy.

És valamint ilyen gépezetről nem lehetne állítani, hogy annak fantartása a tulajdonosok érdekében célszerűt és hasznos; ép oly joggal mondhatjuk, hogy oly gymnasiumok, melyeknél az azokba belépett ifjuságnak csak 30 százaléka éri el célját — nekünk nem kellene.

Ha tehát a minister ur az „europai közvélemény“ ellenében nálunk valóban nemzeti vagyis olyan tantervet akart életbe léptetni, mely

specificus haz azon esetben, egészen más s azon esetben náláról is be országot sőt E

De, hog ne vessék azo tudván, tisztán nézetekkel ne juk a jelen a zésére vonatko abban áll, ho

a) nekün arealgymnas

b) sem (

nasiumok;

c) sem (

hanem rövid

oly kö z

a növendék z

tehesen szer

nevezett tud

men sikeres

pedig a gyak

a gymnasium

mosolylyal ke

kik 1848 el

geték gymna

Hogy leh

arról majd ke

tekezni.

Most terj

A vezetés

helyesclétjül

tevéseket.

Miután t

gymnasium e

ket az egyet

alkalmatosab

főleg a latin

is azon kérd

vet az eddigi

zamosan tanit

tapasztalás

kérdésre taga

Nem tudj

a minister ur

hanem azon re

déku ellenesr

bátorokodunk

leg is rosszul z

Ugyanis

legalább mint

nasiumainkon

szerint — a la

díj csak a ha

tatni, és pedig

végre 1861 ó

ötödik osztály

nyelv már az

Hogy leh

eddigelig? —

nittatik? —

És ha a m

tekezte azt m

a nyolcz oszt

tudnak jól sz

annak tulajdo

való elhalmoz

egyszerre kel

megosztaniok

adó törvény
gyre vonat
az iskola
ának rendl
egy ház val
ismerését és
ssége minden
ndkül egy és
zetek hívei
tják azt, a
éklül.
a alatt egy y
ell állnia, és
hjtani. Az ál
a nevelés és
e és feltűye
n, mely kijel
fogadja el.
korlátoztat
z egyháztól
ti tudomány
ti felsőbbse
al bíróalmi
tározatai mi
etik hatáskö
m alkotmá
sek el. A mi
lehet minden
irányadó. —
ak gyökeres
rehozott, nem
llamtörvény
szabadság
ni, vagy va
községnek
eleuti, hogy
törvényhozás
égető szük
hanem a tár
s szükséges
kzési jogot
háznak és
a helyezését
tszabadságot
en kényszer
mancipatiója
autasíthatlan
se.
tási mi
terve — mint
tól tartunk,
tünk.
inkább ör
azon körül
tatott.
hogy épen
en oldalról,
k közé ma
holott tud
ki hazafini
rtunus dolog
mére nyilván
t — ezen ta
hogy közép
össessisa, s a
ulmányozása
anterv" oly
nister urnak
nel nyulunk
szrevételein
nister ur kö
t változta
ndékeket az
k a minister
gymnasiumi
pontját is.
pnlási pont,
an — nem
utatókából
elépett ifju
n az egye
alak időköz
k ezentul is
ndékeket az
mlitana egy
ett tökének
nem lehetne
donosok ér
ggal mond
elyeknél az
zazaléka éri
pai közvé
nemzeti
ptetni, mely

specifitns hazai szűkségeitünk megfélelni képes
azon esetben, ha már gyökeresen reformálni akart,
egészen más vezéreszméből kellett volna kiindulnia,
s azon esetben más középtanodái tanterv alapvo
nalairól is beszélnünk most, mint az, a melylyel az
országot sőt Európát valóban meg le p t e.
De, hogy ellenfeleink ismételve szemünkre
ne vessék azon kifogást, hogy mi csak gáncsolni
tudvát, tisztán a negatív terén mozgunk, és pozitív
nézetekkel nem lépünk fel, kötelességünknek tart
juk a jelen alkalommal a középtanodák szerve
zésére vonatkozó vezéreszmünket megérteni, mely
abban áll, hogy
a) nekünk sem (plane természetlan nélküli)
alrealignasiomok;
b) sem (plane latin tannyelvet használó) gym
nasiumok;
c) sem (plane három tanévből álló) lycceumok,
hanem röviden mondva:
oly köz é p t a n o d á k kellenek, melyekben
a növendék oly általános tudományos képzettségre
tehesen szert, a melynek alapján vagy az ügy
nevezett tudomány-egyetemen, vagy a műegyetem
men sikeresen folytathassa tanulmányait, vagy
pedig a gyakorlati életbe léphessen a nélkül, hogy
a gymnasiumban töltött éveire ép oly szárnakozó
mosolylyal kellene visszapillantania, mint nekünk,
kik 1848 előtt, vagy azoknak, kik 1848 után vé
geztek gymnasiumi pályájukat.
Hogy lehetséges-e ez, s mi módon lehetséges,
arról majd később lesz alkalmunk bővebben ér
tekezni.
Most térjünk vissza a minister ur tantervéhez.
A vezéreszmét nem fogadtuk el, annál kevésbé
helyeseltük az ebből származtatott következ
tetéseket.
Miután t. i. a minister ur elmondta, hogy „a
gymnasium ezen céljára (t. i. hogy a növendéke
ket az egyetem pályára előkészítse) egyik leg
alkalmasabb eszközül szolgál a két classicus s
főleg a latin nyelvnek tanulása“, felveti legelőször
is azon kérdést „vajon elészterti-e mindkét nyel
vet az eddigi módon egyidejűleg, mintegy párhu
zamosan tanítani?“ s erre azt válaszolja, hogy „a
tapasztalás és eddigi oktatásunk eredményei e
kérdésre tagadólagnak válaszolnak.“
Nem tudjuk ugyan, milyen forrásból merítette
a minister ur azt, a mit ezen szavakkal kimondott,
hanem azon reményben lévén, hogy legjobb szán
dékú ellenérveiteinket rossz néven nem veszi,
bátorkodunk kijelenteni, hogy ezen tárgyat illető
leg is rosszul értesítették azok, a kik értesítettek.
Ugyanis 1848 előtt a görög nyelv általában
legalább mint rendszer tanterv nem tanították gym
nasiumainkon; ezután — azaz a Thun-féle rend
szerint — a latin nyelv az első, a görög nyelv pe
ditig csak a harmadik osztályban kezdett tárgyal
tatni, és pedig aránylag sokkal kevesebb órákban;
végre 1861 óta a görög nyelv tanítása csak az
ötödik osztályban veszi kezdetét, holott a latin
nyelv már az első osztály főtárgyát képezi.
Hogy lehet tehát mondani, hogy ezen két nyelv
eddigelő „egyidejűleg, mintegy párhuzamosan ta
nítatik?“ —
És ha a minister ur ezen tárgyról tovább ér
tekezve azt mondja, hogy „miután növendékeink
a nyolc osztály gymnasiumból kikérülttökör nem
tudnak jól sem görögül, sem latinul, az főleg épen
annak tulajdonítható, hogy egyéb tantárgyakkal
má elhalmozottságuk mellett idejüket és erejüket
egyszerre kellett mindkét nyelv elsajátítására
megosztaniok“ és hozzá teszi, hogy „ezen tárgyról
több tekintélyes hazai és külföldi tanárokkal érte
kezett, kik ugyanezen nézetet vallották előtte“:
nem tudjuk ugyan, kik voltak azon „tekinté
lyes“ hazai és külföldi tanárok, a kiknek tapaszt
alásaira a minister ur támaszkodik, mindamellett
reméljük, hogy ezen tárgyra vonatkozó szerény
észrevételeinket sem fogja ignorálni.
Először is igaz, hogy a növendékek, midőn a
gymnasiumból kilépnek, nem tudnak jól sem
görögül, sem latinul.
Azonban itt mindenütt azon kérdés merül fel,
hogy mit ért a minister ur a görög és latin nyelvnek
jól tudása alatt?
Az újabb időben t. i. a gymnasiumokon Li
vius, Sallust, Cicero stb. latin, és Homer, Demos
thenes, Sophokles stb. görög nyelvét tanították.
Már pedig, hogy valaki a latin nyelvet gya
korlatilag úgy kezelhesse, mint pl. Livius, Sallust,
Cicero stb. vagy a görög nyelvet úgy, mint Homer,
Demosthenes, Sophokles stb.; ahöz nemcsak az
szükséges, hogy ezen nagy férfiak lángelméjével
birjon, hanem az is, hogy hasonló kulturai viszo
nyok közt is éljen, mint a nevezettek éltek; — a
mit természetesen gymnasiumi növendékeinktől
követelni nem lehet.
Vagy tán a klasszikus nyelveknek „jól tudása“
azt jelenti, hogy a növendékek képesek legyenek a
közéletben ezen nyelvekkel élni ép úgy, mint pl.
anyanyelvökkel?
Ez esetben kár nekik 9 évet a középtanodán
tölni, miután ezen célzt 2—3 esztendő alatt más
uton ép úgy érhetnék el, mint pl. az inas, a pinézér,
a gouvernante, a commis voyageur, szinte képes
bizonyos intézetekben vagy azokon kívül (külön
sen Ollendorf módszere szerint) a francia vagy
angol stb. nyelvet rövid idő mulva elsajátítani.

S hasonló ezélya volna a klasszikus nyelveket
illetőleg, a gymnasiumnak mely a minister ur né
zete szerint egyetemen akar előkészíteni?
Nem lehet!
Egészen más okok azok, a melyeknél fogva a
klasszikus nyelveket tanítják a mivel nyugat euró
pai államokban, a praktikus Angliát sem véve ki.
De midőn továbbá azt olvassuk, hogy „ezen
két nyelv nem tudása főleg épen annak tulajdo
níttható, hogy (a növendékeknek) egyéb tantár
gyakkal való elhalmozottságuk mellett idejüket és
erejüket egyszerre kellett mindkét nyelv elsajáti
tására megosztaniok“, akkor — hogy szokásos ki
fejezéssel éljünk — eláll az eszlünk.
Megmondjuk — mélt!
Először azért, mert — mint fennebb kimutat
tuk — a gymnasiumi növendékek a két említett
klasszikus nyelvet eddig egyszerre soha sem ta
nulták, s így „idejüket s erejüket nem egyszerre
kellett mindkét nyelv elsajátítására megosztaniok.“
Másodsor azért, mert a nyelv tudomány
legújabb felfogása szerint lét, oly közel rokonság
ban áll a nyelvnek — mint ezt a klasszikus nyelvek
ről állíthatjuk — tanulása, ha valóban tudományos
és egyidejű, a kívánt eredményt nem csak nem
akadályozza, sőt inkább előmozdítja.
Harmadsor azért, mert ha a klasszikus nyel
vek tanítása eddig csakugyan kevesebb sikerrel
járt, mint jogosan várni lehet. — a mit tagadni
nem lehet —, ezt egészen más tényezőknek kell
felírni, mint azoknak, a melyeket a minister ur
megértintett s a melyekről majd más alkalommal
bővebben szólni lesz alkalmunk.
Addig is kérjük a minister urat, hogy közép
tanodái tantervét, mely nemcsak hazánkban a va
lódí szakembereknél fájdalmas meglepetést, hanem
a külföldön is általános meglepetést okozott, —
újra böles megfontolásának tárgyává tenni ke
gyeskedjék.
Igazságügyi ministerium.
Mint a „Pester Correspondenz“ jelenti, az igazság
ügyi ministerium a polgári házasságot illetőleg
törvényjavaslatot dolgozott ki, melynek értelmé
ben a házasságra vonatkozó törvénykezés, a meny
nyiben az csak polgári törvények szerint köttetett,
az egyházi bíróság alól kivonatik. A polgári há
zasság facultatív érvényességgel lép életbe. Min
denkének szabadságában fog állani magát tetsze
szerint polgárilag vagy egyházi módon eskettetni.
A ki csak polgári házasságot kötött, az ezen tekin
tetben csak a polgári törvényeknek van alávetve;
a ki pedig vallásos érzelmeinek megnyugtatása
végett az egyház áldását is óhajti e nyerni, ezen
tekinetben az egyházi törvényeknek hódolni kény
telen. Azonban az állam senkit sem fog kényszeri
teni, hogy magát az egyház törvényeinek vesse
alá; de ha ezt tette, akkor köteles az ebből eredő
kötelmeknek megfelelni.
Mielőtt ezen nagymérvű kérdéshez títetesebben
szólanánk, be akarjuk várni, vajon ezen törvény
javaslat valóban kidolgoztatott-e, s főleg a ház
asztalára letéttetű?
Lapszemle.
Magyar lapok. A Kossuth ügyi
vita még csak a P. Naplóban folyik, és a
„Magyar Ujság“ folytat az ellenoldalon
mit? azt megmondani vagy kifejezni nem tudjuk.
Az ilyen nem polema, nem tollharez, nem
vitakozás, nem viszonzás, — a mi sajátkép, az
magyarban szabatosan kifejezni nem tudjuk, mert
bizonyos nemét a szitkozódásnak még lefordítani
nem tudtuk.
Csakhogy az ilyenmű journal-czikkek koru
kat különös világitásba állíthatják az utókor előtt.
Oly formán lehet vele a maradék, néhány évtized
mulva, mint például mi vagyunk, ha most a ha
zánkban szállásoló török csapatvezérek hiv. iratait
olvassuk a községek bíráihöz.
Igaz, b. Kemény nagyon is kiméltlenül
tuyszemökre tappantott a szélső bal legmégesebb
tollvízeinek, s tán méltó indignációjában irántok
igazságtalan lön. Azt veti nekik szemökre — a
Kossuth által felenlített depravatívó illusztrálva —
hogy mig alkotmány nem volt, a szélső jobb olda
lon, most a szélső baloldalon találjuk őket.
Ebben b. Kemény igazságtalan, ha őket
következésseléggel pirítja. Sőt inkább ők akkor
és most következésen az alkotmány ellen
harcznak; akkor hogy ne legyen, most mert van,
hogy ne lehessen. A cél egy, csak a hadi tactica s
positió változott.
Egyébbiránt a nagy közönség e vitát már unni
kezdi, nem is hozott valójában annyi gyakorlati
hasznót a mennyt várhatunk töle.
E vitának lehetett vala nagy történelmi vagy
politikai hasznossága. Az első, ha melyekben be
hat a Kossuth által a múltból felenlített vádak
fejtegetésébe, a másik, ha a közönségi transactiót
részletesebb vita tárgyává teszi.
De Kossuth a mint első levelében hatalna
san neki meggy mindkettőnek, ugy második levelé
ben az első egészen feladja, a másik tárgyra néve
oly általánosságban marad, miről vitakozni any
nyit tesz mint a politikai conjuncturák jövődjé
ről disputálni.

Mit lehet arra mondani, pedig ebben áll egész
ellenvetése, mit nagy erőköddéssel s ügyesen akar
constatározni, hogy a közönségi transactio tá madó
s nem csupán v é d ő természettel bír.
Ez persze oly tér, melyre Kossuth a vitát
játszotta, hol az abstractiók elvontságából pozitív
eredményre soha sem juthatni.
És ebben fekszik épen Kossuth stratégiai
ügyessége. A mint látta, hogy a historiai tér mo
csáros, a politikai hasznosság terrenuma megmász
hatlan, azonnal kivezette dialecticájának hadere
jét e veszélyes positiókból s oly magaslatokra áll
ott a conjuncturák régióiban, hol hozzáférhetlen.
A közönség pedig látva a csata meddőségét
kezdi figyelmét elfordítani e látványtól, mely körül
ményünket is felment a részletesebb taglálá
soktól.
A P. Napló utolsó számának főczikkében
pár batóság mai eljárását taglalja s ép azt mondja
mit mi a „Szabadság mai hőseiről“ elmondottunk.
Hly jelenetek, minők Pest megye végzései is
csak a batóságok kárára vannak, mert a parla
mentaris kormány és megye összeférhetlensége az
azt szigorú központosító törekvésnek nyujtanak
fegyvert. Egy kihágás bizonyos irányban, már
elég arra, hogy megtörli szabályok szűkségét in
dokolják.
A megye tulbuzgó barátai ezuttal magok idéz
ték elé a bajt. A megyerendezésen kellett volna
kezdeni a batósági élet helyreállítását.
Igy az élet maga s annak fejlődését nem nyuj
tanak gyakorlati hasznót, ellenben bajt elegendőt
idéznek fel. S ezen kihágások mit bizonyítanak?
Épen semmit. Mert nem az illetékes elemek
cselekményei. Pest és Heves megye egészen más
ma, mint ha szervezve az illetékes factorok lépnek
tevékenységbe. Nem akarjuk itt — épen nem áll
ítani — hogy az illetékes elemek épen semmi tul
esapongásra nem képesek, de akkor legalább tud
juk, hogy a mit tesz a megye teszi, most ki teszi
nem tudjuk, s ezért a megyei intézmény rovására
a kihágás nem vonható.
Bár ne késnek a törvényhozás legalább annyit
meghatározni, mi az a megye, kikből áll, s kik
abban jogosult részesek?
Egész operatum ma még korai. Mindig jobb
szeretjük, ha a rendezés az életből merítetik s a
fejlődés önmagáról megy elő, mint tudós codifi
caticiókat, mi a fejlődést nyitgözi, s elébe vág az
élet szabad működésének.
Bécsi lapok. Császár ő Felsőége oct.
11-én reggel Bécsbe érkezett. A bíróalmi kan
cellár 10—12 óráig kihallgatáson volt ő Felsőége
nél, mely alkalommal a püspöknek és a bécsi
közsegtanácsnak adresse it ad referendum átvette.
Innen a követek házába ment, a hol beszélgetés
közben saját nézeteinek és óhajtatásának ő Felsőege
nézeteivel való egyezése feletti örömet fejezte ki
— a concordatum ügyében.
BELFÖLD.
— **Baranya megye** e hó 7-diki
bizottmányi közgyűlésében is örvendetes képet
nyújtá annak, hogy csak kis jó akarattal is a me
gyei autonómiát teljes összhangzásba lehet hozni a
felelős parlamenti kormány eddigi rendelkezé
seivel.
Alkalmat e megjegyzésünkre azon vita ad,
mely a közgyűlésben a fogyasztási adót illető elő
munkálatokra néve kiadott pénzügyministeri ren
delet folytán történt.
A mint e rendeletet felolvasták, felszólt
Csi ma Pál s előadva, hogy a ministerium adók
dolgában csak ez év végéig levén felhatalmazva,
jelentették ki a ministeriumhoz intézett feliratban
az, hogy oly utasítást a ministerium nem adhat,
melynél fogva a törvnytelen adók akár kivétele,
akár behajtásához a megyei tisztviselő járuljon.
Az elnökölő főispán erre felvilágosítá
sul adja, hogy a rendeletben nincs határozott adó
kivételről szó, csak is az előmunkálatokról, de
még ezek is csak akkor érvényesek, ha az ország
gyűlés helyben hagyja. Ő tehát nem lát törvény
sértést, hogyha a megyei tisztviselő ezen előm
unkálatokat ellenőrizi s attól tart, ha a megye közre
nem működik az adók kivételénél, az adóztatás
magasabb fokú fog lenni.
A következő szónok, Banffay Simon fő
ügyész a főispán nézetéhez járul; mert az ilyen
adókivételei előmunkálatok bizonyára a budget ki
vetéséhez alapul fognak szolgálni. Ha egyszer tuda
tik, — ugymond — hogy a fogyasztási adóból
mennyi jön be, akkor ezen tételek a többi adóum
hez is zsinórmértéket nyujthatnak. Ha a közremű
ködés megtagadtatik, akkor az adókivételben
hiány marad főnn. Ő tehát a nép érdekében is,
nehogy ez hátrányos egyezkedéseket kössön, ki
vájja a tisztviselő közreműködését s aztán az
egész operatio érvényessége ugys az országgyűlés
helybenhagyásától függ.
A kérdéshez még többen szólottak, mire a fő
ispán szavazást rendelt el, s a többség azt hatá
rozta, hogy a tisztviselők utasításának, miszerint
a községek előnyére a fogyasztási adó bebedadása
nak előmunkálatában részt vegyenek, az előm
unkálatok érvényessége azonban a törvényhozás jó
vághagyásától tetséssék függövé.
Ugyane közgyűlés még egyéb érdekes mozza
natokkal is birt.
Széchenyi István, Bathányi Káz
mér és Deák Ferencznek a megyei nagy
terem számára készítettelt arezképeit ünnepélyesen
felüggeszték; s a megye elhunytjai, a nagy ér
demű Siskovics József, Angyal Pál sat.
enlékét jegyzékönnyileg örökítették meg

— **Az edelényi kerületben**
Somogyi Józsefet választák meg telenes
szavazattal — többséggel orsz. képviselőnek. A vá
lasztásnak a jelen viszonyok között jelentőségét ad
az, hogy Somogyi politikai hitvallásában határo
zottan kijelenté, miszerint a Deákpárthoz tartozik;
a baloldall erősen sorakozott ellene, de majdnem
kétszáz szavazatnyi többség az ő részén volt.
— **Ungmegyében** a baloldallal
szemközt, mint látszik, a jobb oldal is mindinkább
tömörülni kezd s a baloldali „Ungvári Közlöny“
egyensúlyozására jobb oldali lapot alapított, mely
„Ung“ címmel e napokban indult meg. Szerkesztő
Bánóczy Ferencz, ki a „Felvidék“ et szerkesztette
volt, ennek előzetű most az „Ung“ gal kárpótol
tatnak.
Az „Ung“ első száma előtűnik van s ebben
Ungmegyét s Ungvár városát illetőleg több érdekes
közleményvel találkozzunk. Ebből soroljuk elő a
következőket:
Ungmegyének e hó 8-dikén bizottmányi
közgyűlése volt s ezen felolvasásra került az igaz
ságügyminister egy leirata, mely arról táuszkodik,
hogy mily élénken keresi a kormány minden le
hetséges dologban a me-yek benevolentiaját.
Ezt nem ezért mondjuk ki, miatha a jelenégről
roszról akarnánk szólni, hanem egyszerűen con
statáljuk azt.
A mi a kérdéses esetet illeti, ez a következő:
Ungmegyé feliratot intézett az igazságügymi
nisterhez, melyben a kir. curia újja szervezését
kérelmezi.
A minister erre kijelenté, hogy szívesen vette
a kérelmet s jól esik tapasztalnia, hogy a megye
közönsége melegen támogatja azon úton, melyet a
törvénykezés rendezése iránt maga elé kitűzött.
Ő — ugymond — egy perczig sem volt két
ségben az iránt, hogy a felső bíróságokat újból kell
szervezni, ha feladatukhoz méltó színvonalra akar
juk azokat emelni. Ezt czélozza azon törvényjavas
lat, melyet a felső bíróságok újra szervezése iránt
az országgyűlés elé terjesztett, s mely törvényja
vaslat felett az országgyűlés rövid idő alatt hatá
rozni fog.
S ekkor — végzi — azon helyzetben lesz, hogy
a megye kérelmét egészen teljesítik. S midőn e
részben a megyét megnyugtítja, bizalommal el
várja, hogy híven a feliratban kifejezett elvekhöz,
huzgón fog örködni a felett, hogy az igazság szol
gáltatásának reá bízott része méltóan kezeltessek.
Nem kevésbé érdekes a bizottmány egyik más
határozata, mely Ungvár városnak a belügymi
nisteriumhoz intézett kérvényét illeti.
Ungvár városa ugyanis folyamodott a belügy
ministeriumhoz, hogy az ne a megyei bírósággal
vizsgálta meg a szörnnyi véres ungvári köztvá
lasztást, hanem vagy külfelgyei vagy katonai ve
gyes bizottmányt küldjön ki. S e kérelmet a megye
hez véleményezéssül tétetett át.
A megye ez ellenében azt határozta, hogy az ed
digi vizsgálókra szóló összes okmányokat fölter
jesztí, mikből majd kitűnik, hogy a város kérelme
indokolatlan; különben kijelenti, hogy szívesen fo
gadja, ha a ministerium saját kebléből egy (kato
naival vegyes) bizottmányt küld ki.
Annnyit panaszkodtunk és méltán a katonai bi
roságok ellen: s íme most magunk kérjük azokat.
— **Egerből** táviratilag értesültünk, hogy
Hevesmegye bizottmányi közgyűlése azt határozta,
hogy az ismételt felhívás daczára, a kormány ren
deletét Kossuthhoz intézett bizalmi nyilatkozat
tárgyában, nem hajja végre. — A megye, mint
látszik, erőnek erejével a ministerium s a megye
közötti összeütközésben találja kedvét
KÜLFÖLD.
Franciaország. Öszhangzó tudósítások
szerint Franciaország, Ausztria, Angolország és
Poroszország között létesítendő egyezményről van
szó, melynek ezélya volna Oroszországot a keleti
kérdésnek egvoldal megfajtesztétől vizsartatni és
az európai kérdések öszhangzó megoldását eszköz
özni. Beútnak kilátásba helyezett londoni útja is
összeköttesben volna e körülményvel.
Az olasz események mindinkább komolyabb
színt öltenek. A felkelők a pápai hadak élénk örök
désének daczára is folytonosan új csapatokkal erő
södnek; már 4000 megye a fegyveres felkelők száma,
kik igen ügyes vezetők alatt állanak és mindenütt
központosúlni igyekeznek oly formán, hogy a pápai
birtokra való bevonulási szándékot gyaníthatni.
Párisi tudósítások szerint azonban habár ő szentsége
el volt is eddig határozva, minden legesekélyebb
mozgalom alkalmával Rómát elhagyni; most min
den körülményvel szembezállni akar és egyálta
lában nem engedni.
A „Kreuzing“ már azon esetre is gondol, ha
ő szentsége világi hatalmatól megfosztva Fontai
nebleau ba tenné át széket, és előre látja az aggod
lalmat, melylyel e körülmény csak Németország
katholikusaít is eltöltené.
Ezen aggodalom azonban sokat vesz fontosságából,
ha számba vesszük, hogy 12,000 olasz csapat 24
ágyúval áll készen a főváros védelmére, mely csak
pat, ha Rómát megtalálja is szállani és ez által
Olaszország egységét tényleg valósítja is: az örök
városról, mint az olasz királyság székvarosáról kész
lesz Olaszország lemondani, mert alig hisszük, hogy
a „Kreuzing“ aggodalmát a francziák javára igazoln
ohajja.
A hollandi kormány nagy hatalmaknál Hol
landia számára oly semlegességet szándékozik
kiezközölni, a melyen Belgium és Luxemburgé.
Olaszország. Florencai tudósítások szerint a
felkelők mindenütt szervezkedni és központosúlni
igyekeznek. Több pápai csapat küldetett ellenük.
A felkelők újlag bevették legyet Aquapendente t.
Vajjon miben állhat Ratazzi határozott fel
lépése, tán a szeptemberi egyezmény módosítását
követelné, vagy tán magát Rómát? A szt. szék
nem fog soha sem beleegyezni, hogy ő szentsége a
pápa souverainu hatalma Romára szoríttassék, ke
gyelem díjjat sem fog elfogadni. Ez a pápai mélt
óságokkal honlok egyenest ellenkezik. A római
curia, ha eddig fentálta tartani önállóságát
jövőben is megőrzi azt, habár talán veszélyeztetve

lenne az. A szt. szék soha sem térhet el azt, hogy saját bejegyzésével fősztassék meg az idő által is szentesített jogaitól.

Legujabb.

Mintán több lap azon hirt hozta, hogy a római területre több olasz csapat lépett át, a közönségesen jól értesült „Patrie” kijelenté, hogy ezen hír hamis és alaptalan.

VEGYES.

— Örvendetes tudomásul vesszük, hogy legalább a fővárosban székelt tanintézetekben a folyó tanévre beirt tanuló ifjúság száma tetemesen szaporodott.

kölestannak alapos és népszerű magyarázatát és védelmét adja különös tekintettel a jelenkor legfontosabb kérdéseire és ellenvetéseire.

A bécsi hivatalos lap ezeket írja: „Egy helybeli lap azon közleményére vonatkozólag, ainttha Beust ur képviselői körökben nyilatkozatokat tett volna azon elfogadással, melyben a birodalmi kancellár a felsége megérkezése után részelt.

A katolikusok gyarapodása Nagy Britanniában 1833 óta igen jelentékeny. 1833-ban csak 497 templom és kápolna volt és 3 magassabb tanintézet; 1861-ben már 1019 templom és kápolna volt, 1357 lelkész, 212 férfi- és nőkolostor és 13 Collegium; 1866-ban 1207 templom volt, 1618 lelkész, 270 kol. és 28 Collegium; a katolikusok száma a két országban a 2,000,000 megközelíti.

gyűlés elé terjesztendő törvényjavaslat a teljes egyenlőségről, minél fogva a politikai jogok gyakorlata a valláshoz nem kötetik, s minden ellenkező értelemű törvény, vagy rendelet hatályon kívül helyeztetik.

Irodalmi közlöny.

Magyar könyvek.

Istváni M. Magyarország története 1409—1606. ford. Vidovich G. I. kötet 1 ső és 2-ik füzet 8 és 2 frt.

Német könyvek.

Scherzer, Dr. C. von, Statist.-commerzielle Ergebnisse einer Reise um die Erde, unternommen an Bord der öst. Fregatte Novarra in den Jahren 1857—1859. 2-te verbesserte u. mit den neuesten Daten ergänzte Auflage. Mit 4 Karten in Farbendruck. 11 fl. 44.

Lehmann H. A. Populäre katholische Dogmatik 2 verbesserte Auflage. 4 fl.

Francia könyvek.

Flammariou C. Dieu dans la nature. 8 ad 5 fl.

Angol könyvek.

Essays on religion and literature. By various writers. 2. seris 8° (14 s.)

Szerkesztői nyilatkozat.

Midőn azon t. ez. előzetünknek és elvárásainknak, kik bemutattak becses leveleikkel megismereteltünk nyilvánítnak kedves kötelességünknek tartjuk, egyszersmind igérjük, hogy a mint a kezdet nagy nehézségein átesztünk, becses soraira szünet magánlevél útján válaszolni fogunk.

Eger, oct. 14. (Távirat.) A kir. biztos a népes bizottmányi ülést megnyitván a ministeri rendelet iránti engedelmességre hívta fel a gyűlést. Németh Albert egy óvást adott elő a kir. bizottság rendelkezése ellen.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

T Ö Z S D E.

Table with multiple columns: Pesti áru- és értéktözsde, Magyar értékpapírok árkelete, Bécsi börze, Résztvények, Elsőbbségi kötvények. Includes various market data and exchange rates.

HIRDETÉSEK.

Előfizetési felhívás AZ „EGYHÁZI LAPOKRA,” TUDOMÁNYOS ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT MŰVELT KATH. SZÁMÁRA. Szerkesztők és kiadók: Dr. HATALA PÉTER és ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

Pfeiffer Ferdinánd nemzeti könyvkereskedése Pesten. (Szervertelen a „Fehér hajó” val szemköz.)

Eddig nem látott csodagyermek! JÓZSI az óriásfiú oraviczai, krassómegeyi születés. 6 1/2 éves, 176 font nehéz.

Pest 1867. Gyorsajtonomása az Első magyar egyesületi könyvnyomdának (Fanda és társainál) 3 korona-utca 18. szám alatt.

Előzetési ár: Belgatási díj 30 kr. — A

Tizsam

Üdvözlöm sz. Lapjaink edd. nyire lehet, össetet, melyben az. Nem családó. Hazánkban teljes autonómia nyozza egyházi minden alapítva. Az ötödik t. korra és eszköz nem bir jutni, n. lett, s ez nem m. A vallások t. datott az 1848-i testté kell válni zik ki zellul. Ez nemes és a legbuzgóbb m. jaiknak eddizri tettünk. De lapjaink állni meg a piú czélnak, de ki ezen autonómia ját, s általában azon állapotot, tonicus korn. Engedjék n. lehez én is n. réam esik. Öt vallás k. vényesítve fen zeti alapon ál egyenlősége, az vallásnak is e t. Vallásszaba a vallások ügy gosznak. Mig a felek nézve is végre felekezeti önál a közös autonó valamennyi va alá van helyez. Mert, hogy milliót meghal ó a máséba be denki szőljon, ditja, vagy a t. Ez az ember gesség. Most a mi ügyeinket a az osztálynok egyik főpapun forma természet vezető intézk kár revidálja ter távollétébe többi felekez iskolai, alapit in ultima ana

Történe DEÁ

„Már földn az érintkezés p gyomános álla satio hullámcsa rogen — mert lán; itt a hatá művelődés kez ményeinek k. „Hazánk ellenséges hata békítve lenné melyek csak a éles küzdeben viselik, s a m ezen kettős jel s társadalmi vi denült nyilat. E szavak iratában igen t sajtóságait. Hogy a m titó sajtóságát dik egész törté gött egy ezeré ösztönszerleg állapotainkat